

УДК 371.134:371.686+811.111

Конотоп Олена

ORCID 0000-0002-8451-357X

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри мов і методики їх викладання,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: o.s.konotop@gmail.com

РЕФЛЕКСІЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ НАВЧАЛЬНО-СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЧИТАННІ

Стаття присвячена висвітленню проблеми рефлексії майбутніх учителів початкової школи у процесі формування англомовної навчально-стратегічної компетентності у читанні. Описано переваги використання рефлексії для формування у майбутніх учителів початкової школи іншомовної навчально-стратегічної компетентності та розроблено і надано вправи для відповідного навчання.

Метою статті є висвітлення проблеми рефлексії майбутніх учителів початкової школи у процесі формування англомовної навчально-стратегічної компетентності у читанні.

Методологічною основою статті є психологічні, педагогічні та методичні теорії та положення, що розкривають концептуальні підходи щодо досліджуваної проблематики.

Наукова новизна полягає у визначенні переваг використання рефлексії майбутніх учителів початкової школи у процесі формування англомовної навчально-стратегічної компетентності у читанні та розробці вправ для відповідного навчання.

Висновки. Таким чином, конструювання відповідного рефлексивного середовища у процесі формування у майбутніх вчителів початкової школи англомовної навчально-стратегічної компетентності є важливим чинником у особистісно-професійному розвитку студента та формуванні у нього готовності до самоорганізації у професійній діяльності. Рефлексивні вміння формуються за умови системного та систематичного рефлексивного аналізу здійснюваної діяльності та власної особистості як суб'єкта цієї діяльності. Лише систематична робота і циклічна організація навчального процесу з розвитку рефлексії у процесі формування у майбутніх вчителів початкової школи англомовної навчально-стратегічної компетентності забезпечує ефективний і довготривалий результат.

Ключові слова: рефлексія, рефлексивні вміння, іншомовна навчально-стратегічна компетентність, майбутні вчителі початкової школи, бакалаври.

Актуальність роботи. Сьогодні практична іншомовна підготовка студентів набуває особливої актуальності і важливості. Сучасне суспільство вимагає конкурентоспроможних фахівців, здатних спілкуватися професійною іноземною мовою зі своєї спеціальності і запити щодо їхньої підготовки є достатньо високими, на що вказується у Програмі для немовних закладів вищої освіти (2004) та у Common European Framework of Reference (2018) на рівнях B1 та B2. Власне навчання фахової іноземної мови і є однією з найактуальніших проблем у немовних закладах вищої освіти, оскільки перед студентами постає вимога оволодіння як іншомовною комунікативною компетентністю, так і фаховою компетентністю з певної спеціальності, а перед викладачами в умовах браку навчального часу, який відводиться на навчальний предмет «Іноземна мова», постійним є пошук ефективних шляхів удосконалення іншомовної практичної підготовки студентів. Одним із шляхів оптимізації навчального процесу з іншомовної практичної підготовки у немовному закладі вищої освіти вбачаємо у формуванні іншомовної навчально-стратегічної компетентності [2, 3, 4]. На нашу думку, використання стратегіального підходу в освітньому процесі з іноземної мови у немовному закладі вищої освіти має великі можливості для формування іншомовної практичної підготовки студентів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Українська психолого-педагогічна наука має чималі розвідки в контексті дослідження рефлексії: М. Боришевський, С. Васківська, С. Максименко, В. Юрченко, Т. Яценко. У межах педагогіки рефлексія досліджувалась К. Вербовою, Л. Гапоненко, І. Ісаєвим, І. Казімірської, Б. Ковалевим, С. Кондратьєвою, В. Кривошеєвим, Ю. Кулюткіним,

Л. Перміною, Є. Петрушихіною, Т. Рідель, В. Сластьоніним, Г. Сухобською, Р. Тур та ін. У той же час деякі аспекти, зокрема, проблема використання рефлексії майбутніх учителів початкової школи у процесі формування англомовної навчально-стратегічної компетентності у читанні **потребує подальшого дослідження**.

Отже, **метою** статті є висвітлення проблеми використання рефлексії майбутніх учителів початкової школи у процесі формування англомовної навчально-стратегічної компетентності у читанні.

Методологічною основою статті є психологічні, педагогічні та методичні теорії та положення, що розкривають концептуальні підходи щодо досліджуваної проблематики.

Наукова новизна полягає у визначенні переваг використання рефлексії майбутніх учителів початкової школи у процесі формування англомовної навчально-стратегічної компетентності у читанні та розробці вправ для відповідного навчання.

Результати дослідження. Читання іноземною мовою є важливим комунікативним умінням, засобом спілкування, який має першорядне значення у роботі будь-якого майбутнього фахівця. Сформованість навичок і вмінь читання дає можливість випускникам закладів вищої освіти у своїй подальшій роботі ознайомлюватися з великим обсягом іноземної літератури з фаху, задоволенні своїх читацьких та творчих запитів. Зростання ролі іншомовного професійно орієнтованого читання у сучасній професійній підготовці майбутніх фахівців пояснюється впливом низки об'єктивних чинників та бажанням особистості реалізувати свою соціальну та професійну мобільність.

Проблема дослідження розвитку рефлексії є однією з ключових у методиці та педагогіці. Рефлексія (від латинського reflexio – звернення назад) – роздум, самоспостереження. Рефлексія розглядається науковцями як спрямованість пізнання на самого себе, процес «мислення про мислення» [5]. Вважаємо, що рефлексивна діяльність є одним із найважливіх засобів ефективної самоорганізації студента, оскільки основною функцією рефлексії є відстеження індивідуального прогресу й залучення інтелектуальних здібностей особистості до роздумів. Для викладача рефлексія має виняткове значення, оскільки з її допомогою можна оцінити, що зрозуміли і усвідомили студенти, а над чим потрібно працювати.

За допомогою рефлексії студенти концентруються на власній самоосвітній навчальній діяльності з більш глибоким усвідомленням й засвоєнням навчального матеріалу; розвитку самоактуалізації і самореалізації. Нами було розроблено вправи для розвитку рефлексії, які виконуються після читання тексту. Перед читанням студентам доцільно надати пам'ятки, як слід працювати. Нижче наведемо приклад розвитку рефлексії майбутніх учителів початкової школи у процесі формування англомовної навчально-стратегічної компетентності у читанні.

ПАМ'ЯТКА

Стратегія виконання тестових завдань з вибором однієї правильної відповіді

1. Спочатку швидко прочитайте весь текст, не заглиблюючись у подробиці. Мета такого первинного прочитання – зрозуміти лише загальний зміст і основні події оповідання. При виконанні кожного завдання уважно перечитуйте тільки ту частину, де повинна бути відповідь.

2. Швидко прочитайте текст, не зупиняючись на деталях. Мета – вловити хід розповіді та ключові моменти.

3. Почніть з питань, щоб заздалегідь визначити, на що потрібно звернути увагу.

4. Ознайомтеся із запитаннями та спробуйте відповісти на них, не дивлячись на варіанти відповідей.

5. Прочитайте перше запитання, підкресліть ключові слова і знайдіть той фрагмент тексту, який містить відповідь. Цим фрагментом може бути одне слово, вираз, ціле речення чи абзац.

6. Перегляньте варіанти відповідей і виберіть той, що найбільше підходить, обов'язково знайдіть і підкресліть те місце в тексті, яке підтверджує відповідь.

7. Пам'ятайте, що в питаннях інформація перефразована, тому звертайте увагу на синонімічні способи вираження однієї і тієї ж думки. Не намагайтеся знайти точно такі ж слова і вирази, які містяться у питанні, у самому тексті.

8. Прочитайте текст ще раз і перевірте правильність обраних відповідей [1, 35].

Task

Read the text below. Match choices (A-H) to (1-6). There are two choices you do not need to use.

What Makes a Good Teacher?

Whether they're teaching advanced calculus or how to count to 10, effective teachers share certain universal traits in common. For example, all great educators have the ability to listen actively – not only to their students, but also to their colleagues, school administrators, and students' family members.

We'll talk more about active listening and why it matters below, along with 14 other traits that teachers should try to exemplify. While some are less tangible than others – and potentially, more challenging to cultivate – all of them are equally worthwhile for teachers to actively develop and practice. Read on as we break down more than a dozen of the most important traits for educators.

Top Qualities that Make a Good Teacher

You don't need to have a specific personality type to be an inspiring and effective teacher. However, there are some useful traits you should work on developing or strengthening if your goal is to be a more engaging and successful educator.

1. Adaptability. Adaptability is a must for teachers, who need to continuously evaluate what's working for their students – and even more importantly, what isn't working. Being adaptable and flexible allows you to flow between different theories of learning and modes of teaching – something we'll discuss momentarily – without becoming immobilized by stress or indecision.

2. Empathy. Empathy is the ability to understand what another person is feeling or experiencing – put simply, putting yourself in another person's shoes. As a teacher, it's vital to practice empathy instead of making assumptions – for instance, making efforts to understand and address the root issue that's causing a student to fall behind their peers, perform more poorly than they used to, or lash out in class.

3. Patience. Patience is important both to possess and to model for your students – who, as we discussed in our post on theories of learning, may view you as a role model and emulate your behavior. Having a reserve of patience will make it easier for you to work through each student's unique struggles and challenges, which may be difficult or slow-going to overcome.

4. Engagement. Students are perceptive from an extremely young age and can easily tell when teachers are bored by or apathetic toward their own material. If you want to generate engagement and enthusiasm in your class, it's imperative to exemplify those traits yourself, showing your students an infectious passion for learning – and all the exciting discoveries and hobbies that it can unlock for them!

5. Active Listening. Active listening is vital if you want to effectively diagnose and help overcome students' unique obstacles and challenges. Seek feedback, encourage honesty, provide ways for students to contact you easily, and be attentive whenever you listen, always trying to read between the lines and assess body language while you're communicating. Learn more about how and why you should improve your active listening skills.

6. Lifelong Learning. The best educators aren't just interested in teaching – they also have a passion for lifelong learning, which is reflected in their enthusiasm and engagement as instructors. Continued learning and professional development deliver invaluable insight, keeping professionals «sharp» and reminding teachers of the real-world challenges that their students may be facing – creating a pathway for greater empathy. Discover more about the importance of lifelong learning and how different theories of learning could help you teach – or understand – new information.

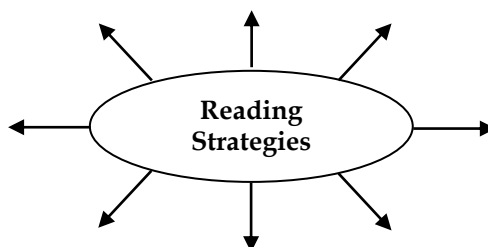
(The text is borrowed and modified from the Internet at <https://www.nu.edu/blog/qualities-of-a-good-teacher/>)

In which passage can you read about _____?

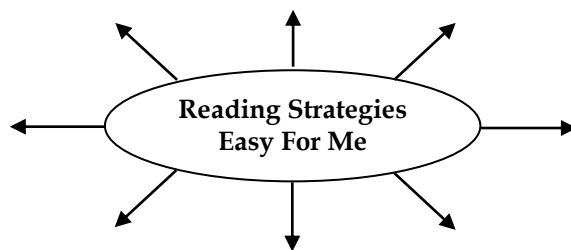
A	understanding another person's feeling	
B	flexibility as a vital element of teaching	
C	a desire to continue learning	
D	the importance of body language	
E	Tolerance	
F	the importance of engagement	
G	supporting high academic expectations	
H	supporting teacher-student communication	

POST-READING REFLECTION ACTIVITIES

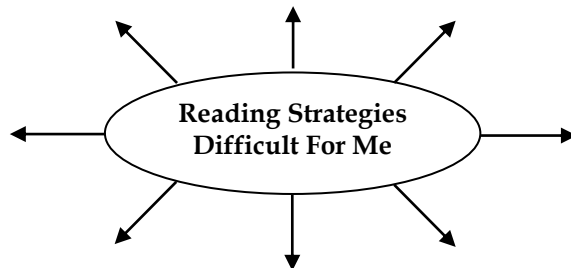
1. How many times did you read the text? Why? _____
2. Are you satisfied with what you have understood? Why? _____
3. What factors influenced your reading comprehension while reading the text? _____
4. Think and name the reading strategies that readers can use while reading this text.

5. Think about your own reading strategies while reading this text. Analyze those strategies which are easy for you to use.

6. Think about your own reading strategies while reading the text. Analyze those strategies which are difficult for you to use. What can you do to improve your reading skills?

7. Make a list of major challenges and problems you faced while reading the text. Think of appropriate strategies.

Major challenges and problems	Strategies

8. Were your strategies useful while reading the text? Can you give the example? _____

9. What reading strategies do you need to improve further? _____

Висновки. Таким чином, конструювання відповідного рефлексивного середовища у процесі формування у майбутніх вчителів початкової школи англomовної навчально-стратегічної компетентності є важливим чинником у особистісно-професійному розвитку студента та формуванні у нього готовності до самоорганізації у професійній діяльності. Рефлексивні уміння формуються за умови системного та систематичного рефлексивного аналізу здійснюваної діяльності та власної особистості як суб'єкта цієї діяльності. Лише систематична робота і циклічна організація навчального процесу з розвитку рефлексії у процесі формування у майбутніх вчителів початкової школи англomовної навчально-стратегічної компетентності забезпечує ефективний і довготривалий результат.

References

1. Англійська мова: Комплексне видання для підготовки до ЗНО та ДПА / авт.-упоряд. О. М. Константинова. Київ: Видавничий дім «Освіта». 2019.
Anhliys'ka mova: Kompleksne vydannya dlya pidhotovky do ZNO ta DPA (2019). [English language: A comprehensive edition for preparing for the ZNO and DPA]. / avt.-uporyad. O.M. Konstantynova. Kyiv: Vydavnychyy dim «Osvita». 2019.
2. Конотоп О. С. Вимоги до іншомовної практичної підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах євроінтеграції. *Інноваційна педагогіка*. 2020. № 8. С. 57-61.
Konotop, O. S. (2020). Vy'mogy` do inshomovnoyi prakty`chnoyi pidgotovky` majbutnix uchy`teliv pochatkovoyi shkoly` v umovax yevrointegraciyi. [Requirements for foreign language practical training of future primary school teachers in the context of European integration]. *Innovacijna pedagogika*, 8, 57-61.
3. Конотоп О. Іншомовна практична підготовка майбутніх учителів початкової школи: проблеми і перспективи. *Інноваційна педагогіка*. 2021. № 32. Том 2. С. 88-91.
Konotop, O. (2021). Inshomovna prakty`chna pidgotovka majbutnix uchy`teliv pochatkovoyi shkoly`: problemy` i perspektvy`vy` [Foreign language practical training of future primary school teachers: problems and prospects]. *Innovacijna pedagogika*, 32, 2, 88-91.

4. Конотоп О. Результати тестування рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності студентів першого курсу спеціальності 013 початкова освіта. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. Випуск 79. Серія 5. Том 1. С. 162-166.
Konotop, O. (2021). Rezul'taty testuvannya rivnya sformovanosti inshomovnoyi komunikatyvnoyi kompetentnosti studentiv pershoho kursu spetsial'nosti 013 pochatkova osvita [Results of testing the level of formation of foreign language communicative competence of students of the first year of specialty 013 primary education]. *Naukovyy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Draho-manova. Pedahohichni nauky: realiyi ta perspektvyu*, 79, 5, 1, 162-166.
5. Марусинець М. М. Професійна рефлексія майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика формування: монографія. Умань: ПП Жовтий О. О., 2012. 420 с.
Marusynets, M. M. (2012). Profesiyna refleksiya maybutn'oho vchytelya pochatkovykh klasiv: teoriya i praktyka formuvannya [Profesiyna refleksiya maybutn'oho vchytelya pochatkovykh klasiv: teoriya i praktyka formuvannya]: monohrafiya. Uman': PP Zhovtyy O. O.

Konotop Olena

ORCID 0000-0002-8451-357X

PhD in Pedagogic Sciences,
Associate Professor of the Department
of Languages and Methods of Teaching,
T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: o.s.konotop@gmail.com

REFLECTION OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN THE PROCESS OF FORMING ENGLISH STRATEGIC COMPETENCE IN READING

The article is devoted to highlighting the problem of reflection of future primary school teachers in the process of forming English-language strategic competence in reading. The advantages of using reflection for the formation of foreign language strategic competence of future primary school teachers are described, and exercises for appropriate training are developed and provided.

The purpose of the article is to highlight the problem of reflection of future primary school teachers in the process of forming English-language strategic competence in reading.

The methodological basis of the article is psychological, pedagogical and methodical theories and provisions that reveal conceptual approaches to the researched issues.

The scientific novelty consists in determining the advantages of using the reflection of future primary school teachers in the process of forming English-language strategic competence in reading and developing exercises for appropriate learning.

Conclusions. Thus, the construction of an appropriate reflective environment in the process of forming future primary school teachers' English-language strategic competence is an important factor in the student's personal and professional development and the formation of his readiness for self-organization in professional activities. Reflective skills are formed under the condition of a systematic reflective analysis of the activity being carried out and one's own personality as the subject of this activity. Only systematic work and cyclical organization of the educational process for the development of reflection in the process of forming future primary school teachers' English-language strategic competence ensures an effective and long-lasting result.

Keywords: reflection, reflective skills, foreign language strategic competence, future primary school teachers, bachelors.

Стаття надійшла до редакції: 18.04.2023

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор **О.П. Биконя**